

עובדות והנהגות

שאלו את מרן החזו"א: מהי דרגת השיא אליה
יכול אדם להגיע בעולם הזה? והשיב:
לעבור את השבעים שנה מבלי לפגוע בבן אדם.
(מעשה איש ח"ב עמ' קסו).

בפרק זה נביא עובדות מגדולי-ישראל לדורותיהם, מהם ניתן ללמוד על מדת הכעס – כמה מגונה היא, וכמה גדולה מעלת המעביר על המדותיו ומעלת הסבלנות.

הסבא מקלם

הסבא מקלם, תלמידו של ר' ישראל סלנטר זצ"ל היה נוהג ללמוד בכל יום שש שעות מוסר. למדנים גדולים פנו לר' ישראל וטענו שתלמידו מבזבז את זמנו. "אם היה מנצל את כל כוחותיו וזמנו בלימוד הגמרא היה יכול לצאת "גדול הדור" טענו. השיב להם ר' ישראל בקושייה: על מה עדיף לברך "המוציא לחם" האם על ככר לחם קטנה ושלמה, או על ככר לחם גדולה ולא שלמה? השולחן ערוך קובע לברך על לחם שלם אף על פי שהוא קטן! כך גם בענייננו, מה עדיף שתלמידי יצא גדול בתורה אך בעל מידות לא מתוקנות וממילא לא שלם, או שיספיק ללמוד פחות תורה אך יהיה שלם בעבודת השם שלו? ברור ששלמות עדיף מגדולתו". (חובת האדם בעולמו)

דברי הסטייפלר

"השקידה המופלגה אינה מביאה בהכרח למידות טובות". וכאשר נשאל: הלא התורה מעדנת את לומדיה? השיב על זה: "בודאי יש כאלו שאילו לא למדו תורה היו רח"ל בגדר חיות טורפות, רוצחים, וע"י הלימוד בשקידה – פלט מכל זה, אבל עדיין אינו מוכרח שהוא בעל מידות טובות, אלא מי שעובד על זה, בלימוד מוסר הרבה ובבדיקת מצבו הרוחני תמיד, ובשבירת

מידותיו תאוותיו ורצונותיו, ואז נהיה בעל מידות טובות!" (ספר פניני רבינו הקהלת יעקב).

תוצאות הכעס

צעד ראשון בדרך לשליטה בכעס הוא הבנה עד כמה הוא הרסני. כשאתה מרגיש כיצד התסכול מתפשט בך, ובתוכך יש קול קטן שאומר: "אתה מוכרח לצרוח ולהשתולל אחרת אתה עלול להשתגע!" זה הזמן לשאול את עצמך: "מה יצא לי מזה? סתם בושות ואחר כך אני עוד אצטער על הכול."

אילו היו מציגים בפנינו קלטת וידאו שמתעדת את התנהגותנו בזמן הכעס, הבושה היתה עשוייה לרפא אותנו לחלוטין מהמידה הזאת – לעד ולעולמי עולמים. ואכן ישנם המקליטים את התנהגות ילדיהם בשעת כעסם, ולאחר מכן משמיעים להם זאת, ואכן בדרך כלל ניכרת אצלם השתפרות גדולה מאד.

מעשה היה באדם שהיה לו בן בעל מעלות רבות, שכל ישראל, הבנה מעמיקה וחריונות נדירה. אך דבר אחד עמד לו לרועץ: מידת הכעס. הוא היה ממהר לכעוס כפתיל השהיה קצר. כל מי שהצליח להכעיסו (ובשל מזג רוחו הלוהט, היו הרבה כאלו) זכה לתגובה הולמת (תרתי משמע) שאחריה כבר לא יחזור לעולם על הטעות הזו.

האב האומלל, שראה את יחסי בנו עם חבריו והזולת, כשהם מתדרדרים ושוקעים עמוק בבוץ הכעס והמשטמה, החליט לנסות ולגמול אותו מן הנוהג הנפסד הלזה. הוא נטל קופסת מסמרים, נתן אותה ביד בנו ויצא עמו אל הגינה. "מבקש אני ממך, כי מעתה – בכל עת שהינך כועס ומתמרמר על זולת – תתקע מסמר אחד בגדר המקיפה את הגינה. כל התפרצות – מסמר. כל גילוי של כעס – מסמר. בבקשה מלא אחר הוראתי".

הבן נאות לניסוי. כבר באותו יום- 'הצליח' הנער לתקוע 28 מסמרים לאורך קרשי הגדר. אולם ככל שנקפו הימים, והצטרפו לשבועות, פחת והלך מספר המסמרים שהתווספו. הנער הנבון קלט כי קשה יותר לתקוע מסמרים על כל צעד- ושעל, מאשר להבליג ולוותר. חודש עבר – והנער בישר בשמחה לאביו, כי היום הוא לא נעץ אפילו מסמר אחד בודד בגדר. "זהו" הודיע בסיפוק, "אני כבר שולט במידת הכעס".

"יפה" השיב האב, "אך מבקש ממך אני כעת, כי בכל פעם שאתה מצליח לוותר ולהבליג – תשלוף מן הגדר את אחד המסמרים שנעצת, בתקופה הקודמת כשעוד היית נרגן וכעסן.

קיבל הבן את הוראת אביו בשמחה, והחל לשלוף בכל יום מספר מסמרים כמספר אשר הצליח להעביר על מידותיו ולשלוט בכעסו. לא עברו ימים מרובים וכל המסמרים נשלפו... "אבא", חזר הבן ובישר באושר, "זהו הוצאתי את המסמרים מן הגדר".

"כל הכבוד לך בני" – ענה האב בשמחה, אך ביקש מבנו לצאת עמו החוצה אל הגינה. "רואה אתה את הגדר? – הורה באצבעו לעבר הגדר המחוררת בעשרות חורים לכל אורכה, והזגיש את מילותיו: "אתה מבין, בני? יכול אתה לשלוף את כל המסמרים אשר נעצת בעבר- בשעת כעסך, אולם הגדר לעולם לא תחזור להיות כמו שהיתה..."

זכרו אחי היקרים, כל כעס הוא נעיצת מסמר בליבו של הזולת ובהרבה פעמים החור הזה ישאר לעד... (מ"ח קניני תורה)

שכר המעביר על מידותיו

ר' הונא בנו של ר' יהושע חלה. נכנס רב פפא לשאול בשלומו. ראה בו רב פפא שהוא עומד למות. אמר רב פפא לעומדים שם "הכינו לו צידה לדרך" דהיינו תכריכים.

לבסוף הבריא ר' הונא בנו של ר' יהושע. רב פפא היה מתבייש לראותו, מפני שהזכיר עליו צרכי מתים. שאלו את ר' הונא "מה ראית?" אמר להם "אכן כך היה (כמו שאמר רב פפא שהייתי צריך למות) וכאשר עלתה נשמתי למרום, אמר הקדוש ברוך לבית דין של מעלה: מכיוון שר' הונא אינו מדקדק לעמוד על מידותיו להרע לאלו שהרעו לו אף אתם אל תדקדקו אחריו. שנאמר (מיכה ז, יח) 'נשא עוון ועובר על פשע' ודורשים: למי ה' נושא עוון ועובר על פשע? לאדם שעובר על פשע שנעשה נגדו. (מס' ראש השנה יז)

ציווי האב

מעשה בבן שכיבד את אביו ביותר, אמר לו האב: אתה מכבדני בחיי, תכבדני במותי. אני מצוץ שתלין כעסך לילה אחד, ועצור רוחך שלא תדבר כלל בשעת הכעס. לאחר פטירת אביו הלך למדינת הים, והניח אשתו מעוברת, והוא לא ידע, והתעכב בדרך ימים ושנים. כשחזר לביתו בא בלילה ועלה לחדר שאשתו היתה שוכבת שמה, ושמע קולו של בחור, שהיה מדבר ומשחק עמה. ויחר אפו ושלף חרבו ורצה להרוג את שניהם, וזכר מצות אביו והשיבה לתערה. ואחר כך שמע שאמרה לאותו בחור, בנה: כבר יש שנים רבות שהלך אביך מאצלי, אילו היה יודע שנולד לי בן, כבר הגיע הזמן להשיא לך אשה. כששמע זה הדבר, אמר: פתחי לי אחותי רעייתי! ברוך ה' שעצר כעסי, וברוך ה' שצוני לעצור כעסי לילה אחד, שלא הרגתי אותך ואת בני! ושמחו שמחה גדולה, ועשו משתה לכל בני העיר. 30 חסידים (תרנ"ה)

המוכרת בשוק

יבוא אדם ויטען כיצד אוכל לשנות את עורי ולהחליף את הנהגותיי בהן הלכתי במשך כל השנים? ולא בחכמה אמר זאת. מי

שהוא סבור שהוא אינו יכול להשתנות, יילך אל השוק של... וילנא, שם עבר פעם הסבא מסלבודקה, וראה אשה מתקוטטת עם חברתה וממטירה עליה מבול של גדופים. כנראה שחברתה הוציאה אותה מכליה, וגרמה לה לכעס מרובה. והנה מספר הסבא, מיד לאחר מכן הגיע אל הדוכן שלה לקוח שבקש לקנות דבר מה. בבת אחת שינתה המוכרת את עורה וכת צחוק נלבבת ניראתה על פניה, וכך קידמה את פניו של הלקוח, ודיברה אליו באדיבות רבה. שאל הסבא מה נשתנה כאן? הרי רק לפני רגע אי אפשר היה לעמוד במחיצתה של המוכרת הזו, בגלל הכעס הרב שיצא ממנה, והנה עכשיו היא אדיבה ומנומסת?

והתשובה היא פשוטה; המוכרת רצתה להרויח כסף, וידעה שאם תמשיך להיות בפנים זעומות, לא תצליח למשוך את הלקוחות, ולכן שאבה מעמקי נפשה כוחות רעננים ותעצומות נפש, כדי לשבות את הלקוח. הרי לנו שכאשר בן אדם מבין שכדי להרויח כסף, הוא צריך להשתנות, אין לו כל בעיה לעשות זאת, ובבת אחת. (עלינו לשבח)

הסתכלות נכונה

אדם אחד הגיע לרבנו החפץ חיים ותינה את מר-גורלו על סבלו הרב מאשתו הרגזנית. מנת חלקו ממנה מדי-יום ביומו היא סאת-קללות ועלבונות ובצערו כי רב החליט לאמץ לעצמו את עונשו של קין, לעזוב את ביתו ולהיות נע ונד בארץ ובלבד שלא יסבול יותר את החיים המרים שנכוננו לו עד היום. רבנו הניא אותו ממעשה נמהר זה באמרו שאדרבא עליו לראות בייסורים אלו חסד מהקב"ה ולקבלם באהבה, שהרי בוודאי לא לחינם סופג הוא ייסורים אלו. נהפוך הוא מנת-העלבונות נשלחת אליו במסגרת הביתית המצומצמת ולא בפרהסיא לעיני כל. מיד אשתו – העלבונות מסתכמים בעלבונות גרידא. מה שאין כן לו היו הדברים

מאת אנשים זרים הדבר היה כבד שבעתיים כי בנוסף לבזיונות הזרים יכולים גם לגרום להפסד כספו ורכושו.
עזיבת הבית מוסיף הרב לא רק שלא תמנע את מנת-סבלו אלא תגדיש אותה, כי זו תהיה תוספת ולא חלופה למנת-העלבונות.

רחמים מן השמים

סיפור דומה מסופר על ר' זאב מזבארז' זצ"ל. הוא נשאל מדוע עושה מר את עצמו אסקופה נדרסת לאשתו. הסביר ר' זאב אם אכן אני בא לידי בזיון הרי זה בדין שמים – והיכן בדרך כלל אדם מקבל את הבזיונות הווי אומר בדרכים בשווקים, ברשות הרבים וכיו"ב. אם ריחמו עלי מן השמים והמירו את המקום לביתי ללא טלטולים מרובים מה לי כי אלין אדרבא מקבלם אני באהבה.

סוד החזון איש

החזון איש ביאר את סוד השפעתו על קרובים ורחוקים: "מתחשבים בדברי משום שאינני מדבר בחריפות ואם ארימה קולי כשופר אפסיד כל סיכוי להשפיע אצל רחוקים ויצא הפסדי בשכרי". (פאר הדור)

האריז"ל משכין שלום

מסופר על יהודי שבא לפני האר"י הקדוש, וקבל בפניו על זוגתו שירדת לחייו, עד שאינו מסוגל לסבול יותר. אמר לו האר"י הקדוש, דע לך שבגלגול קודם הסדר היה הפוך, אתה הוא זה שירדת לחייה, וכעת נשלחת לעולם כדי לתקן את המעוות. כל צער ובזיון שאתה מקבל ממנה, אתה מטהר ומתקן את נשמתך.

היהודי חזר לביתו מעודד ומלא תקווה, הוא היה מוכן לקבל את הבזיונות, החירופים והגידופים שהשמיעה כלפיו. ואדרבה, ככל שהיתה מחרפת אותו יותר ויותר היה שמח יותר, שכן ע"י כך הוא זוכה לתקן את אשר עיוות ולזכך את נשמתו יותר.

במשך הזמן, הבחינה האשה בשינוי הקוטבי שהתחולל אצל בעלה, הוא איננו מגיב לצעקותיה, ואדרבה הוא משלים עם הכל בענוות חן ובסלחנות. היא הבינה כי ודאי דברים בגו, ושאלה את בעלה: מה יום מיומים? בתחילה סירב לענות לבקשתה, אך כאשר הפצירה בו, הוא סיפר לה דברים כהווייתן, הייתי אצל האר"י הקדוש והוא אמר לי כי את היא התיקון שלי... האשה הגיבה בחמת זעם, אני אהיה התיקון שלך?! לעולם לא! מהיום והילך אתנהג כאשה למופת, כמו האשה הטובה בעולם, ובלבד שלא יהיה לך תיקון!

כשומעו את דבריה, רץ האיש לביתו של האר"י הקדוש וסיפר לו על "צרתו החדשה" היא לא מסכימה להיות התיקון שלי! הרגיע ופייס אותו האר"י באמרו: אל דאגה, זה עתה סיימת את פרק ה"כנגדו" ומעתה מתחיל פרק ה"עזר"... הסיבה שהיא נהגה כפי שהיא נהגה, היתה כדי לזכך את מידותיך. משהגעת לתכלית, אינך צריך יותר תיקון זה, "וסר עוונך וחסאתך תכופר".

מה עדיף

על ר' זלמן מברזיל מסופר כי פעם חזר מחוץ לארץ ובאמתחתו סכום כסף נכבד, ולפתע נוכח לראות כי הסכום אבד ואיננו. המשיך בשלותו כהרגלו כאילו לא קרה כלום. ובלכתו בבית, מפזם לעצמו כתמיד, שאלה אותו זוגתו: נו האם מצאת כבר את הכסף? השיב לה שלא. ומדוע תנגן כך? התפלאה. השיב לה בפשטות ומה אעשה? אחבוט ראשי בקיר? הלא אז לא יהיה לא ראש ולא כסף. כך לפחות יש ראש...

למחרת נזכר שהניח את הכסף במקום מסוים. נגש ומצאו מונח שם בשלמותו. בשובו אמר לה בשמחה: הנה ב"ה יש גם כסף. אילו שברתי ראשי בקיר, לא היה באפשרותי להיזכר, כאשר רגועים והראש על תילו, יש סיכוי בעזרת השם.

גדולת הרב

בספר "זכרון הדסה" מרב בן ציון אבא שאול זצ"ל מובא המעשה על הרב צדקה חוצין זצ"ל שהזמינו אותו למול בשבת באיזור תלפיות בירושלים. לקח את כלי המילה בערב שבת לאותו מקום, ובשבת הלך ברגל כשעתיים עד שהגיע לשם, וכשהגיע אמרו לו שבא משהו מקרבת מקום ומל את התינוק. ואמר לי הרב זצ"ל תאמין לי שלא כעסתי כלל. וזה על אף זקנותו וטרחתו ללכת למקום מרוחק כזה, בכל זאת לא כעס זה מראה על גדלות מידותיו של הרב זצ"ל.

מעשה השר

פעם אחת הובא מתנה לשר גדול כמה כלי חרס וכלי זכוכית בתכלית היופי, ונחמדים למראה מאוד. ויראם השר בעין טובה ויישרו בעיניו ותשואת חן נתן לאשר הביאם אליו ומתנה ראויה להתקבל. אחר כך לקח כל הכלים ההם וישברם אחד אחד. וישאלו למה עשה זאת? השיב כי יודע אני בעצמי כמה גדול כח הכעס והקצף בקרבי, אמרתי אני עם לבי, היום או מחר ישברו אותם עבדי ומשרתי ואקצוף ואדרכם בעפר וארמסם בחמתי, מוטב שישברו הכלים עתה ולא תבוא תקלה על ידי. (צמח צדיק לרבי יהודה די מודינא)

הקנס

על אחד מגדולי הדור שלפנינו מסופר שהיה מתמודד עם עצמו במדה זו, ופעם אחת כעס, והיה לו בביתו כלי יקר מזהב, וקנס את עצמו ונתנו לעניים, ושוב לא היה כועס כלל, אלא אדרבה היה חכם וטוב לב תמיד, אשרי חלקו.

האתרוג והמצוה

מסופר על אחד מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש שפעם אחת לא היה לו אפילו פרוטה לצרכי חג הסוכות, ובערב החג הזמין לו ה' נגיד אחד שנתן לו על כל צרכי יום טוב, וכיון שהשיג אלו המעות הלך בשמחה גדולה וקנה בעבור כל המעות אתרוג נאה, וכיון שהביאו לביתו ונודע לאשתו מהמעשה, והיא לא היתה לה אפילו פרוטה על צרכי החג, ונתמלאה רוגז וצער, ובחמתה נשכה פיטם האתרוג, ולקח הצדיק הזה האתרוג בידו, ואמר ריבונו של עולם הלא האתרוג הוא מצוה, וגם שלא לכעוס הוא גם כן מצוה, ולא ידעתי איזה מהם קודם, לכן אהיה שב ואל תעשה, והניח האתרוג מידו בשמחה ולא דבר כלום.

חוסר סבלנות

מסופר על אדם אחד שהיה לו כלב אשר שמר על ביתו בנאמנות ולא פעם גרש גנבים וחיות רעות. האיש לא חשש מעולם לעזוב את ביתו ביודעו שכלבו ישמור עליו מכל משמר. פעם הלך ליער לכרות עצים והשאיר את בנו הקטן בביתו, כשהכלב עומד לשמור עליו. כשחזר והתקרב לבית מצא כתמי דם גדולים על הרצפה. האיש נבהל וקרא בקול לבנו, אך הבן לא ענה. קרא שוב ושוב לא היה מענה. כשנגש למיטת הילד לא מצאו שם. בפנית החדר שכב הכלב כשעל פיו כתמי דם. חשב האב שאכן הכלב טרף את בנו,

ועם קרדום הוריד את ראש הכלב, וישב לבכות בקול בכי מר על מות בנו.

לקול בכייתו, התעורר הילד שנרדם מאחורי הבית ובא אצל האב הנדהם. כשיצא האב החוצה מצא פגר של זאב מוטל על הרצפה בחצר, ולולא הכלב לא היה בנו נשאר בחיים. חוסר הסבלנות עלול לגרום להסקת מסקנות ולבצע פעולות חפוזות! (חובת האדם בעולמו ג' עמ' 67)

סבלנות

כשאחד מבני משפחתו של האדמו"ר מגור זצ"ל חזר מבית תלמודו לארוחת צהריים, והאוכל עדיין לא היה מוכן, הבחין האדמו"ר שקצה רוחו של הלה מפני ביטול תורה. מיד פנה אליו ואמר "למד כבר עכשיו!" לפליאתו מה ילמד באותן דקות ספורות שנותרו עד הסעודה, השיב לו האדמו"ר במילה אחת "סבלנות!"

להיות משכיל

בראשית חכמה הביא משם הרב יצחק דמן עכו: לילה מן הלילות בלילי שבת הייתי מחשב מה יעשה אדם ולא יכעס? והתחלתי להתנמנם, ובעודי מתנמנם הרגשתי כמי שאומר לי: "הרוצה שלא יהיה כעסן יהיה משכיל". ופרוש משכיל הוא שילך אחר עיקר הענין ועיקר הדברים, ולא ישים ליבו ודעתו אחר מראה עיניו או משמע אזניו מהדברים הנעשים לו או הנאמרים לו להכעיסו, ולא ישגיח בהם כלל, אבל ישתדל אחר העיקר – רצוני לומר, אחר מעלת אומרם או העושה אותם: אם יראה שהאומרם או העושה אותם הוא כסיל יחשוב עליו ויאמר: שוטה הוא זה, בלא דעת ידבר, ואין דבריו אלא כצפצוף העופות או כנביחת הכלב.

ואם המבזה אותו הוא חכם, יחשוב ויכיר כי הוא לטובתו ולתועלתו אומר כן, ויקבל ממנו דבריו וישמח בהן, ולא יסתכל בדברים הנאמרים לו או במעשים הנעשים להכעיסו, רק במעלת האומרם או העושים.

הנעלבין ואינם עולבין

מעשה מופלא עד מאד הגיע לאוזנינו. המדובר היה באברך תלמיד חכם שלא זכה להיפקד בזרע של קיימא, ולמרות שנקט כבר בכל הפעולות והסגולות, והירבה בתפילה ובתחנונים, ואף פקד קברי צדיקים, והתדפק על דלתותיהם של צדיקי הדור החיים עמנו עמו"ש, לא נושע מצרתו.

הת"ח היה גם כמה פעמים אצל הגר"ח קנייבסקי אלא שבפעם האחרונה הירבה לבכות ולהתחנן שישיאו לו עצה הגונה. לאחר דקות ארוכות של בכיות נוראות, אמר לו הגר"ח שיחפש אדם העונה לתואר של "הנעלבין ואינם עולבין" ויבקש ברכה ממנו ובעזר ה' יושע. שמע הת"ח את העצה והתעודד ביותר. הוא יצא מבית הגר"ח והחל לחפש אחרי יהודי העונה לתואר המכובד הנ"ל.. בתחילה היה בטוח שזו משימה קלה, אבל מיד לאחר מכן התברר לו שהחיפוש ייקח זמן רב...שכן לא כל כך פשוט למצוא אדם שכזה...

הזדמנות פז

ויהי היום, והאברך הנ"ל, ששמע את העצה מהגר"ח, מגיע לחתונה של קרובי משפחתו, וכאשר כל המסובים ישבו לסעודה, נכנס לאולם איש פלוני, ופתח בצעקות ובחרפות, בגידופין ובהעלבות בוטות, נגד אדם אחר שכבר הסב לסעודה, דבריו היו כל כך בוטים עד שכל הנוכחים היו המומים למשמע אוזניהם. וראה זה פלא, האדם שהעליבו אותו לא הגיב במאומה לדברי הגידופין שהומטרו עליו, הוא המשיך להתנהג כמי שהדברים אינם

קשורים אליו... אבל גם האיש המעליב לא התייאש, והמשיך להמטיר עליו עוד ועוד חרפות.

כל האירוע התרחש סמוך מאד לשלחן שבו ישב האברך שהיה זקוק לישועה. והוא הבין לפתע שהנה התגלגלה לו הזדמנות פז למצוא אדם מהנעלבין ואינן עולבין, התרגש מאד לנוכח המראה, ונעמד על רגליו והביט באדם שפגעו בו, כדי "להשגיח" שאכן לא יענה לדברי הבזיונות שהוטחו בו.

בשלב מסויים, כאשר האיש המעליב החל להשמיע דברים שממש אין הדעת סובלתם, עלתה חמתו של הנפגע, והוא עשה סימנים כמי שמתכוון להשיב מלחמה שצרה.

ברגע זה, זינק אליו הת"ח שהמתין לישועה, וזעק באוזנו בקול גדול: "עשה לי טובה ואל תענה ולו במילה אחת"... כשהאיש הביט בו בתמהון, כרוצה לשאול מה הוא קשור לארוע, השיב לו "אענה לך אחר כך, אבל עשה עמדי חסד, ואל תשיב לפגיעות שהלה פוגע בך"...

והארוע חוזר על עצמו כמה פעמים. ככל שהתרבו והוחמרו הפגיעות, כך גברה חמתו של השני, שרצה להשיב, אבל הת"ח ממשיך להתחנן לפניו שלא יגיב... כך במשך שעה ארוכה, עד שהמעליב ההוא התייאש, ועזבו לנפשו...

אז קם הת"ח וסיפר לנפגע את העצה ששמע בבית הגר"ח וביקש שיברכנו. הנעלב ההוא היה נבוך מאד, ולא ידע את נפשו מרוב השתאות, אבל בירך בו במקום את הת"ח שיזכה לזרע של קיימא.

ולאחר תשעה חודשיים, נערכה הברית.(עלינו לשבח).

מעלת הויתור

מסופר על ת"ח שנכנס לביתו של הגרא"ל שטיינמן שליט"א וספר בקול בוכים על מר-גורלו. בניו ובנותיו הגיעו מזה זמן לפרקן וכל שידוך המוצע להם עולה על שרטון בסופו של דבר. מים הגיעו עד נפש שפך הת"ח את מר-לבו ואני, אנה אני בא?
 השיב לו הרב: לא נביא ולא בן נביא אנכי. אך יודעני מאמר חז"ל לגבי רחל אמנו שהקב"ה הבטיח לה שיזכור לנצח את וויתורה ללאה ולמסירת הסימנים כדי שלא תתבייש אחותה. אומר הרב מכאן יכולים אנו ללמוד עד כמה גדולה מעלת הויתור שהשפעת המעשה שבא כתוצאה ממעלה זו ילווה את בני-ישראל דורות כה רבים. לכן ממשיך הרב, עצתי היא לכם להשתדל מאוד במעלת הויתור, כל בני המשפחה גם יחד ואין כל ספק כי הקב"ה יזכור אתכם כפי שזכר את רחל. וראה זה פלא המאמץ שהשקיעו בני המשפחה בנושא הויתור נשא פרי והמצב בנושא השידוכין השתנה מן הקצה אל הקצה (עלינו לשבח).

אצל חכמי האומות:

להבדיל אלף אלפי הבדלות, מסופר על סוקראטס הפילוסוף היווני, שהיתה לו אשה רעה ותמיד היה מנחם את עצמו שהוא בהיותו פילוסוף ורבים משחרים לפתחו לקבל עצות בתחומים שונים. "זה שאני חש על בשרי את הצרות שמתנים בפני השואלים לעצתי, מקל עלי להבין את בעיותיהם ומסייע לי לעזור להם בפתרונות מתאימים".

עם זאת שאלו אותו, מדוע הוא ממשיך לסבול קלון מאשת-מדניו זו, והרי מתאים יותר שיכה אותה עם מקל על קדקודה. על כך הוא הגיב: "אתם אולי מתרגשים מזה אך אני בעבור הרווח והתועלת הנפשית שיש לי מכך, אזני כבר למודה לשמוע זאת ודומה אני

לאותו טווחן בריחיים שכל עוד שיוסיף לשמוע קול מהומה ישמח הוא אל המלקוח".

ופעם נוספת אירע ולאחר מטר הקללות והחירופין, לא נחה דעתה של אשתו עד שהציפה קלחת מים לראשו. האשה צפתה שעתה בוודאי שיצא סוקראטס מכליו. אך תגובתו היתה שאננה והיתולית "הלא ידעתי כי אחרי קולות וברקים נוראים – מטר הקללות, טבעי הוא שירד גשם שוטף – קלחת המים. יתרה מזו יכולים להגיע אחריהם גם אבני אלגביש.

עוד מובא שפעם אחת קרא את אוהביו אל המשתה אשר הכין להם, וכאשר ערך השולחן על מכונו, ותלך אשתו לנער השולחן ותהפוך אותו על פניו, והנה אחד מן הקרואים חרה לו הדבר עד למאד, ויקם לצאת ויאמר אליו סוקרטס למה חרה לך, הלא לפני כמה ימים קרה לך כך כי תרנגולת אחת עופפה בכנפיה על השולחן ותעש ככה, ההתקצפת עליה? לא, ומדוע תקצוף עתה?

דווקא סיפורים אלו על סוקראטס הגוי אמור לגרום לנו לדון קל וחומר בנפשנו, ומה איש זה אשר לא מזרע ישראל הוא וככה הוא התנהג, אנו בני אברהם יצחק ויעקב שזכינו לאור התורה הקדושה ומוטלת עלינו החובה לתיקון המידות, על אחת כמה וכמה שעלינו להשתדל מאד מאד לתקן מדה מגונה זו.

עיקר העמל

הגאון מוילנא אמר שעיקר העמל של האדם צריך להיות על עבירות שבין אדם לחברו בכל הדקדוקים.

דרגת השיא

שאלו את מרן החזו"א: מהי דרגת השיא אליה יכול אדם להגיע בעולם הזה? והשיב: לעבור את השבעים שנה מבלי לפגוע בבן אדם. (מעשה איש ח"ב עמ' קסו).

האם אני טוב יותר

הגאון הצדיק רבי שמחה זיסל זיו מקעלם זצ"ל, הזריך את המשגיח הרוחני בישיבה בדרך הוכחת התלמידים: כשאתה מטיף דברי תוכחה ומוסר לתלמיד, פעמים ושלוש, ועדין אינו מציית, בודאי תכעס על התלמיד הממרה את פיו. ואולם ברגע זה עליך להתבונן ולשאול את עצמך: "למה אכעס על תלמידי, האם אני עצמי הצלחתי בפעמיים או בשלוש לתקן את חסרונותי הטעוניתם תיקון?" (קיצור משפטי השלום)

מעשה בכעסן

סיפר הרב שבדרון זצ"ל: חושב אדם לעצמו, אומנם מגונה היא מידת הכעס וצריך לעבוד כדי להפטר ממנה אלא מיד הוא מוצא תירוצים לדחות זאת. הנה עכשיו כשאני צעיר לימים, עודני זקוק לזה קצת כדי שאוכל להתמודד עם אתגרים שונים שעומדים בדרכי, רק אתבסס מעט – ואז אעבוד על עצמי. אבל ידוע הכלל כי ככל שהאדם מתבגר ומזקין – קשה לו יותר לעקור מתוכו מידות שאינם מהוגנות.

זכורני שהיו מספרים כי בעיירה אחת התגורר אדם שהיה כועס על כל דבר, קטן כגדול. ובשעת כעסו היה עושה תנועות בידיו ורגליו עד כדי שכל עצמותיו אמרו כעס, ובכל העיירה כינו אותו זלמן הכעסן.

והנה לעת זקנותו חלה מאד, הזעיקו את רופא העיר, ולאחר שבדק אותו קבע כי שעותיו ספורות, ובני משפחתו מיהרו להזעיק את החברא קדישא שיהיו עימו בשעתו האחרונה. משיצאה השמועה על מצבו הנואש, נודע הדבר גם לילדי העיירה, הללו אשר ידעו את טבעו של האיש הכעסן, חמדו להם לצון והחליטו שעליהם לראות במו עיניהם את מחזה הפטירה של זלמן הכעסן. הלכו וטיפסו על חלונות ביתו והציצו פנימה. והנה גם בשכבו על ערש דווי, כשהוא נתון בתוך מחשבותיו שהנה הולך הוא לבית עולמו ואנשי החברא קדישא כבר נצבים ליד מיטתו, מוכנים לקרוא עמו וידוי וקריאת שמע, הבחין לפתע בילדים המטפסים על חלונות ביתו, לא היה יכול להתגבר על כעסו, ובכוחותיו האחרונים התחיל לבצע את התנועות המשוונות בידי ורגליו, כפי שהיה רגיל בכל יום ויום כאשר היה כועס על דבר קטן וגדול, כשהוא צועק לילדים לרדת מן החלון, ואלו היו המילים האחרונות שהוציא מפיו בשארית כוחותיו. מזה עלינו ללמוד שכך נראה אדם שאיננו עובד על מידותיו, והמדה שבו הוא נגוע ביותר – תלווה אותו כל עוד נשמה באפו וקשורה בו ככלב ומלפפתו. (שאל אביך ויגדך). ובמכתב מאליהו כתב שעם המידות שאדם רכש פה בעולם הזה, איתם הוא הולך לבית עולמו.

השמחה בהתגברות

בזיונות רבים לאין שיעור סבל ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל המשפיע הרוחני של ישיבת פונובין ותמיד השתדל להתעלות על ידם ומעשה ונכנס אליו תלמידו ומצאו בשמחה יתרה. הרהיב התלמיד ושאל את רבו: לשמחה מה זו עושה? השיבו הרב: אדם

אחד ביזה אותי ביזיון גדול מאד, וה' עזרני ולא השבתי לו מאומה, על כן אגיל ואשמח מאד. (חובת האדם בעולמו)

תפילת החפץ חיים

מסופר על החפץ חיים שחשש שמא יבוא לידי כעס והקפדה, ולכן היה מפיל תחנונים לפני ה' שיצילהו ממידת הכעס. שח אחד מתלמידיו כי השגיח כמה פעמים, שהחפץ חיים בא בחצות הלילה לבית הכנסת ושהה שם זמן מסוים. הוא החליט לעקוב אחריו. פעם אחת הוא התחבא תחת אחד הספסלים וציפה לראות מה מעשהו. והיה בהגיע חצות הלילה, הופיע החפץ חיים ופתח את ארון הקודש, והתחיל להפיל תחנונים לפני ה' שיעזרהו להתגבר ולבלום את מידת הכעס.

הבריאות מעל הכל

סיפר הרב פרידלנדר זצ"ל: כל הטוען מה אני יכול לעשות זה בטבע אצלי – טועה הוא! כל אחד יכול ומסוגל לשלוט בעצמו. ידיד בעל מלאכה סיפר לי שהרוגז והכעס מלווים אותו תדיר בבית המלאכה, ממש כאילו היה זה חלק מן העבודה. כיוון שלחץ הזם שלו גבוה – אסר עליו הרופא במפגיע לכעוס. "אם תתרגז – הזהיר הרופא אתה מסכן את חייך!" למחרת, עמדו לנגד עיניו דברי הרופא שזה פיקוח נפש עבורו, ואז אמר לעצמו: הכל משמים, ומה בכך שאפסיד כמה שקלים... הבריאות שווה יותר... רואים אנו אם כן שתיקון המידות תלוי ברצונו של האדם.

לפני הציווי...

לדיבור בנחת יש חשיבות גדולה. נוכל ללמוד זאת מהאבות הקדושים "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען"... (בראשית כח) ואמר על כך ה"חפץ חיים" שהרוצה להשפיע על בנו ולמנעו מללכת בדרך לא טובה, אל יעשה זאת בכעס והקפדה, אלא בנחת וחיבה, כמו שנהג יצחק אבינו כלפי בנו: קודם "ויברך אותו" ורק לאחר מכן ציווהו "לא תקח אשה מבנות כנען..."

רצון הבורא

"החווה מלובלין" רצה פעם לקום בהשכמה יותר משאר הימים, כי היה צריך לתקן איזה ענין גדול. צוה לבני ביתו, שיקדימו לו את ארוחת הערב בשעה מוקדמת. בני ביתו משום מה התעצלו, ולא די שלא הקדימוה, אלא הביאוה מאוחר מתמיד. ומכך נגרם שנשתבשה כל תכניתו של החווה. פנה ואמר: מן הראוי היה שאכעס על בני ביתי, אבל חשבתי, הרי כל כוונתי בקימה באשמורת הבוקר היתה לעשות רצון קוני, והנה גם עתה – רצון קוני הוא שלא אכעס... (רחמי אב).

הדבק במידותיו

רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה נוהג שאם אחד גמל לו רעה או צער, היה משתדל תכף ומיד לחפש מקום אולי יוכל לעשות לו איזה טובה, ולגמול איתו חסד לשלם לו טובה תחת רעה. והיה אומר שהוא מצות עשה מן התורה של הדבק במדותיו. (אור ישראל)

“רבי שבתי סבלן”

אחד האנשים שהיו ידועים בירושלים בסבלנותם ובענוותנותם המרובה, נקרא “רבי שבתי סבלן”. מפורסם היה צדיק זה במידותיו התרומיות, ובעיקר במידת הסבלנות, עד שמעולם לא הצליחו להביאו לידי כעס.

מעשה שהיה בערב חג הפסח, כאשר רבי שבתי, שהתפרסם גם ביראת השמים הגדולה שלו, טרח ויגע כבכל שנה להכין כל צרכי הסדר, ולפני התקדש החג הניחם על השולחן בזהירות רבה, כדי שבבואו מבית הכנסת יהיה הכל מוכן ומזומן, ובני הבית יוכלו לגשת מיד אל שולחן הסדר.

התברך רבי שבתי באשה צדקנית כמותו, שמרוב אהבתה למצוות, השתוקקה לישוב כבר לשלחן הסדר, והמתינה בקוצר רוח לשובו של בעלה מהתפילה. בינתיים, התיישבה לה עקרת הבית ליד השלחן המסודר והתבוננה בהנאה יתרה במצות ובבקבוקי היין, בחרוסת ובמרור, וביתר חפצי המצות.

לפתע אירע דבר לא צפוי. רגלה של האשה נתקעה במפה הגדולה שהשתרכה לשיפולי השלחן, וברצותה לשחרר את הרגל משכה מבלי משים את המפה, וכל מה שהיה ברגע זה על השלחן – נפל על הרצפה בקול רעש גדול.

בקבוקי היין נשברו, מהמצות כמעט ולא נשארה חתיכה אחת שלימה, וגם כל “הסימנים” התפזרו לכל עבר.

“סימן מובהק” לכעס ולמריבה שיבואו עוד מעט קט...

בשמחה רבתי ובאווירה מרוממת פוסע רבי שבתי סבלן בדרך אל ביתו, ובעיני רוחו הוא רואה כבר את השולחן הערוך הממתין לו. מה חשכו עיניו כאשר נתקל ב”בוקה ומבלוקה” של שאריות היין האדום שהתערבו עם החתיכות השבורות של המצות המהודרות שאפה ביגיעה רבה.

מה עשה רבי שבתאי? צעק על אשתו? פלט כנגדה מילים לא יפות? העליב אותה? לא.
 הוא ניגש אל מה שהיה פעם שלחן ליל הסדר, הניח את ראשו עליו, ואמר: "אני מבטיח שלא אעשה זאת יותר..."
 כאומר, האשמה למה שקרה מוטלת אך ורק עליי. אם אני הייתי בסדר זה לא היה קורה. ולכן מבטחיני לעשות תשובה ולא לשנות באוולתי, ולא לעסוק עוד בדברים הרעים שבגינם קרה מה שקרה...
 סבלנות בתפארתה!

"להודיעך שכוחו גדול"

"ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו" (בראשית כט, י).

כאדם שמעביר את הפקק מעל פי הצלוחית, להודיעך שכוחו גדול" (רש"י).

לשם מה הידיעה כי כוחו של יעקב גדול? והרי היתה כאן כוונה מכוונת מצד הכתוב, להביע את המסופר, בלשון שתודיענו, כי כוחו של יעקב גדול היה, מהי חשיבותה של ידיעה זאת?
 נראה כי מאלפים אותנו דעת, ומבהירים כמה סתומות באירועיו של יעקב. כי חפצים רבותינו זכרונם לברכה, להעמיד את ערכו של הכח, במקומו ההשקפתי הנכון.
 לדוגמא: "וישק יעקב לרחל וישא קולו ויבך" (שם, יא), וברש"י שם: "ד"א לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפו בן עשיו במצות אביו אחריו להרגו, והשיגו, ולפי שגדל

אליפו בחיקו של יצחק, משך ידו. אמר ליה, מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב, טול מה שבידי והעני חשוב כמת".

בא וראה. פעמים ספורות, נאמר על יעקב כי בכה: בבשורת "חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף" (שם ל"ז, ל"ג), וה"ויבך" שבפסוקנו המוסב, לפי דברי חז"ל אם על הידיעה, כי לא תבוא רחל לקבורה עמו, אם על כך, שאין בידו מתנות ומגדנות לרחל.

משמע, שדבר זה של מגדנות ומתנות שאין בידי, חרה לו עד בכי. שאר מאורעותיו הקשים לא גרמו לו לבכי, אף לא מאורעות רדיפתם של אליפו ושל אחיו עשיו. מדוע איפא היה על יעקב לסייע בידיו של אליפו, להפוך את עצמו לעני החשוב כמת (ע"ז ה.)? אתמהה. כלום היה קשה לו ליעקב, לקיים באליפו, את מצות "הבא להרגך השכם להרגו" (ברכות נח.)? הלא כבר הודיעונו שכוחו של יעקב גדול היה, משמע גדול יותר מן המצוי, כנראה גדול אף מכוחו של אליפו. ובכן מה הרתיעהו מלקיים את רכושו, ואת אליפו לשלח ממנו והלאה?

כמו כן קשה להבין, על שום מה, נבהל כ"כ יעקב, מאיומו של עשו, מדוע לא גמר את חשבונותיו, עוד בבאר שבע, מיד אחר החשד כי עשו מתנחם להרגו, הלא כוחו של יעקב גדול היה, משמע גדול משל עשו, ולמה פחד מעימות עמו?

הרי מאוחר יותר, אמנם הכין עצמו יעקב גם למלחמה עם עשו, ובטוח היה כי ינצח, כפי שחז"ל פירשו (מובא ברש"י לקמן לב, ט): "היה המחנה הנשאר לפליטה-על כרחו, כי אלחם עמו". ומדוע א"כ לא נהג כן כבר בתחילה, סמוך לאיומיו?

לשם מה היה על יעקב לנצל את ערמוניותו שלו עם לבן, בבחינת "עם עקש תתפתל" (שמואל ב כב, כז), מה פשר כל הסבלנות שהפגין כלפי מרמהו הרמאי? הכיצד הרשה, כי יחליפו את משכורתו עשרת מונים? מדוע נצב אין אונים, מול גזל אשתו, כלום

אין בידיו ללמד את לבן לקח כדבעי? והלא הודיעונו כי כוחו גדול, מדוע לא ניצלו?

-הנה לבן רודף אחרי יעקב, נשותיו, ילדיו ורכושו, וזממה נוראה מתרקמת במוחו, להחזיר בנותיו אל חרן, ובפיו טענות משונות וערמומיות. ואילו יעקב זו הפעם הראשונה שהכתוב העיד עליו (שם לא, לו) כי "חרה" לו וכי ערך "מריבה" עם לבן, מדוע לא ניצל יעקב את כוחו כי רב? מדוע לא יעמיד יעקב את לבן במקומו הראוי לו, מדוע לא ישלחהו אחר כבוד הביתה לחרן? ממי פחד, ממה פחד, מה הרתיעו?

ואילו יעקב כיצד מנהל את מריבתו (שם): מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחריי? והיתה זאת פתיחה לדברי התנצלות: "מה מצאת מכל כלי ביתך" (שם, לו), מה פשר ההתנצלות הזאת, כלום לא למצבים מעין אלו נועד הכח, מדוע לא ניצלו? כאלו ועוד שאלות מתעוררות לעומת הפסוקים המתארים את הליכותיו של יעקב, אנו משתאים מול דמות פלאים זאת החקוקה במרכבה העליונה.

כך, על רקע שאלות אלו ונוספות מתבהר לעינינו, אותו מאמר נפלא, הבא להודיענו, כי כוחו של יעקב גדול היה. ללמדך, כי הכח ניתן בעיקרו כאמצעי לעבודת ה'. ולא כדי להראותו ולהוכיחו. הכח ניתן כדי להתגבר עליו ולא כדי לנצלו. חולשת אנוש היא, להפגין כח ולנצלו. עצלות מחשבה היא, שלא לתור אחר אמצעים אחרים. השחתת מידות היא שלא ליקר את הזולת, יהא מי שיהיה. שומה עלינו לדעת, כי אמצעי הכח הינו האחרון, וכי אין לך דבר, הצריך להרתיעך יותר, מזה של נצול כח. מטרתה האמיתית של מתת נדיב זה, הינה יצירת כלי מוכשר לשפע האלקי, לרוח הקדש לנבואה. אך לא זו בלבד, אלא שיותר משניתן הכח לניצולו האמיתי והישר, הריהו ניתן כניסיון, כאמצעי של חישול כנגדו, וכמחסום להתפרצות חיתית.

זהו שהודעתנו התורה, שכוחו של יעקב גדול היה. ודאי שניצל זאת ליצירת כלים נאותים, להכיל את כל השמים ושמי השמים, עד קצה גבול יכולת אנוש נברא. אך כמו כן, צא ולמד: ודאי, כי עצמו לו ליעקב כוחותיו לעמוד בפני אליפז ואחיו עשו וחתנו לבן, לפחות, כשם שעמדו לו כוחותיו, להיאבק עם המלאך עד עלות השחר, ולנצחו ולשלחו חזרה השמימה. ודאי כי בכל מצב ומצב, אלו והאחרים דוגמתם, גירחו יצרו לנצל את כוחו כי רב.

אך אבינו יעקב ידע את יעודו ואת יעודם של כוחותיו העצומים, ידוע ידע כי כוחותיו באים אל יעודם המלא, דוקא בהתגברותו שלו עליהם. במסכת עבודתו הרוחנית של יעקב, שמורה פנינה זוהרת, לעמל זה כך ורק כך, נבנת דמותו ואישיותו השלימה של יעקב אבינו.

לא מורא ופחד הדריכוהו, אלא גבורה נפשית עצומה ועילאית. כי רק הגיבור הנורא, ישכיל להתגבר על גבורתו שלו, ויעקב גיבור נפלא היה. שכן "כוחו היה גדול", אלא שהוא עצמו, גדול יותר, אף מכוחותיו העצומים. זוהי הגבורה האמיתית, גבורתו של יעקב. "איזהוא גיבור הכובש את יצרו" (אבות ד,א). גם את היצר הזה, להיות "גיבור"... (ברכת מרדכי)

סיפורו של אברך חיפאי

בערב שבת אחד היינו צריכים לנסוע להוריה של אשתי ברכסים, וכבר בשעה 12 בצהריים הזמנו מונית שתגיע לביתנו בשעה 4 אחר הצהריים, ותוביל אותנו אל ההורים, שם היינו אמורים להתארח במשך השבת.

מה שקרה בינתיים הוא שאחת השכנות שידעה שאנחנו נוסעות לשבת, בקשה מאשתי להשאיר לנו את הדירה עבור קרובי משפחה שצריכים להגיע אליה לשבת לחיפה.

אשתי, כבעלת חסד גדולה, הביעה נכונות לכך. הבעיה היתה, שהבקשה הגיעה בשעה 3.15, כשהיינו בעיצומן של ההכנות לאריזת המזוודות והחפצים. לבד מהיותה של אשתי בעלת חסד, היא גם אשה פדנטית מאד, לכן ברור היה שהיא תשאיר לאורחים דירה נקיה, אפילו מצוחצחת...

אשתי לא לקחה בחשבון את הזמן הקצר שנותר עד לשעה שבה הזמנו את המונית, והחלה לשטוף ולקרצף את כל הבית, ולסדר את כל החפצים במקומם, והזמן עובר. נשארו עוד 20 דקות בלבד, עד בוא המונית, ואשתי עדיין עובדת ועובדת, ואינה חושבת כלל על כך שהזמן כבר מגיע.

לא ידעתי מה לעשות, הייתי ממש עובד עצות. הבינותי שאם אפריע לה עתה במעשיה, היא תגיע לכלל כעס, וסופו של התהליך מי ישורנו.

בשלב מסוים תפסתי את עצמי והחלטתי 'בכל מקרה – אתה לא מעיר לה. וכפי שיגורתי, בא.

השעה 4 הגיעה, והמונית למטה כבר מצפצפת לנו... ואשתי עדיין בעבודתה. נו, היש מרשם יותר בטוח לכעס?
אבל בסיעתא דשמיא עמדתי בהחלטתי הקודמת, וגם לאחר שהמונית המשיכה והמשיכה לצפצף, והצפצופים הרגזוני עד למאד, לא הערתי לה מאומה.

ירדתי למטה, אמרתי לנהג שאין לנו אפשרות לנסוע איתו, ושאלתיו כמה כסף הוא דורש בגין ההזמנה. משנקב המחיר שילמתי לו עד הפרוטה האחרונה, והוא נסע לדרכו, שמח וטוב לב. גם הרויח כסף, וגם נותר פנוי לנסיעה אחרת.

נהג המונית שמח, ואני עוד יותר.

מפני שהרגשתי שבהתגברותי אני בונה עולמות. לא אהסס לומר שהרגשתי היתה שלא יתכן שהשם יתברך אינו משלם על

התגברות כזו, אבל באמת ובתמים שלא עשיתי זאת בגלל השכר, אלא רק משום שידעתי שאסור לי להתנהג אחרת. לאחר ששחררתי את המונית, חזרתי הביתה, כשאשתי עדין ממשיכה לעבוד...

רק בשעה 4.20 סיימה אשתי את המלאכה, ואז ארזנו את החפצים, הזמנו מונית אחרת ונסענו לרכסים.

השבת היא עברה עלי בהתעלות מיוחדת במינה. הרגשתי בכל תוקף את שכתוב בכל הספרים, שכאשר אדם זוכה להתגבר על עצמו, הרי שבאותה שעה הוא מצרף ומזכך את נשמתו, ועולה ומתעלה מעלה- מעלה, בהתייחדותו עם קונו ובוראו.

ברם, ברצוני לספר מה קרה מיד לאחר אותה שבת. כדי לא לחשוף את זהותי, לא אוכל לגלות את כל הפרטים, רק אומר שבמשך כמה שנים טובות לא זכינו לילדים. בקהילה החרדית שלנו, מקיפות אותנו משפחות עם ילדים רבים, בלעה'ר, והדבר רק הגביר את כאבינו ביתר- שאת. הגענו למצב שבאמת כבר לא ידענו מה לעשות, המתנו לישועה.

והשם יתברך המתין שנעשה משהו, כדי שנהיה ראויים לישועה. והנה, זמן קצר מאד לאחר הארוע בערב שבת, וההתגברות שלי על הכעס, נפקדנו בסייעתא דשמיא, ואין לתאר ואין לשער את השמחה שפרצה בביתנו לגודל הישועה והרחמים.

אני לא תולה שום דבר בשום דבר. רק מספר את הנתונים, לפי סדר התרחשויותיהם. בשלב הראשון, התגברתי על עצמי כנ'ל, ויכולני להעיד שהיה זה עבורי נסיון קשה עד מאד; בשלב השני נפקדנו בפקודת ישועה ורחמים. (ברכי נפשי שמות)

מאמרים ועצות בקצרה

דרש בר קפרא:
"רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא"
ופרש"י: כחש בשרו, לא נשתכר כלום.
הרגזן מכה את עצמו בשביל העוולה שעשה זולתו...
רבי נתן צבי פינקל "הסבא מסלבודקה"

ישנן תמיד קיצור מאמרי חז"ל בשכר המאריך אפו ובעונש עוון הכעס וכאשר יתמיד בקריאה יבוא לידי מעשה. (ראשית חכמה)

רצוי לקבוע לו מדי יום איזה זמן אפילו מועט להתבונן במאמרים הנ"ל כדי לעורר את לבו תמיד וכדברי הרמח"ל ב"דרך עץ חיים": "אין דבר מחליש הנשמה לפני היצר כחסרון הידיעה, ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני אדם לא היו חוטאים לעולם, אף לא היה היצר קרוב אליהם ושולט עליהם כמו שאינו שולט במלאכים"

יקדים תפילה לנסיון וקודם לכתו למקום שעלול הוא לבוא לידי קפידה וכעס יתפלל: רבנו של עולם! הנני הולך בגיא צלמות ומקום מסוכן, הושיעני מיצר הרע מחטאים ומעוונות ובפרט מעוון הכעס והקפדנות! וכן טוב לבקש כן בבוקר השכם (כתר ראש).

להתחזק באמונה שהכל מה'. אדם הכועס חושב שחבר גרם לו רעה, אבל לאמתו של דבר החבר הוא רק שליח מההשגחה העליונה כדי שהאדם יקבל עלבון או נזק המגיע לו. ומה טעם לרגוז ולקצוף על השליח? מכאן שהכועס חושב ח"ו שענינים מסוימים נחתכים על ידי בשר ודם, והרי זו כפירה.

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגנבה – אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא

צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה, ומן הקנאה ומן ההתול, ומרדיפת הממון וכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן – מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות קשים מאותם שיש בהם מעשה: שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם. וכן הוא אומר: "יעזב רשע דרכו ואיש עון מחשבותיו" (ישעיה נה,ז). רמב"ם הלכות תשובה (פ"ז ה"ג)

הקב"ה אוהב מי שאינו כועס, ומי שאינו מעמיד על מידותיו. (פסחים ק"ג)

שתיקה מבטלת כעס וגם קול נמוך ולכן כשכעסו מתגבר ישתוק. ובשעת הצורך ידבר בנחת ובהשקט. (ספר חסידים).

שתיקה בעת כעס – כמים לאש! (פלא יועץ).

על ידי אכילה נסתלק הכעס, ובפרט פת שחרית הוא סגולה לבטל הכעס. (ליקוטי עצות).

עצה נפלאה לכל אחד לפני שבא לביתו, אם רעב הוא שיאכל דבר מה להשקיט את רעבונו, ורק אחר כך יכנס לביתו.

חוסר שינה גורם למתח נפשי וחוסר סבלנות, ובעקבותיו עלול האדם להגרר לכעס. טוב להקפיד על תדירות קבועה של שינה בין 6-8 שעות ביממה. (בן איש חי ש"א פ' וישלח).

שיהא רואה את הנולד, אם הולך למקום או לאדם שעלול להביאו לכעס, יתכונן לכך, ויהיה מוסכם בדעתו להבליג. ולא שיבוא לו הנסיון בפתע פתאום כי אז לא יעצור ברוחו. כמו כן יתכונן לזמנים שהם מסוגלים לכעס כגון ימי צום, בסיום תענית לפני אכילה, ערב שבת וחג, ובזמן ארוע משפחתי.

להסתכל על חברינו מזוית ראייתו ולא מזוית ראייתנו.

"להתרגז פירושו להעניש את עצמך על טיפשותם של אחרים".
(הסבא מסלבודקה)

בספר חרדים כתב שיחשוב: "היתכן שמי שאבד לו פרח (שם מטבע) ישבר בעצבונו וכעסו כלי ששואה אלף פרחים"?! (כלומר שיחשוב בנזק הכעס שיעלה אלפי פעמים יותר מהנזק שסבל מחברו).

כעס מזיק לא רק לאדם עצמו, כעסה של אישה מעוברת מזיק גם לוולד, ובמינקת מזיק הכעס לחלב. (שבט מוסר)

על ידי הכעס אישה מקשה לילד. (ספר המידות)

החכם אומר: בג' דברים נתנהג עם הכועס: לשון רכה, שתיקה, והפרדה מאצלו.

"מי שמדבר רכות בשפתיו, דבריו נשמעים יותר מדברי המלך".
(ראשית חכמה)

"התהלכתי על גחלים, ונכנסתי בתוך השלהבת, ולא שרפתני
אש כאש חמתי". (ראשית חכמה)

כל מי שאין כעס שולטת עליו, אין אש של גיהנם שולטת עליו.
(ראשית חכמה)

המבזה חברו בשקר והוא שותק, נותנים זכויות העולב לנעלב,
וכן חובות הנעלב לעולב. (ראשית חכמה)

עצה להזהר מכעס – אם חברו עשה לו עול יזכור לו איזה טובה
שעשה עמו כדי שיתרפה ממנו רוגזו. וביותר צריך להשתמש בעצה
זו נגד אשתו, שאף כשמצערת אותו ירפה רוגזו ממנה ויטיב עמה
מחמת זה, שיזכור לה הטובות שיש לו ממנה וכמו שאמר התנא

הקדוש רבי חייא (יבמות סג) דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו
מן החטא. (אורך אפים)

הכעסן, אין לו חן בעיני הבריות והוא כשוטה בעיניהם, ועל ידי
זה אין דבריו ומעשיו מקובלים בעיני הבריות, ואין אדם לומד ממנו.
(אורך אפים)

הרתחנין חייהם אינם חיים. (פסחים קג)

עוד עצה: להשהות ולו קמעא את הרוגו ואז ה"עידנא דריתחא"
יחלוף וישכך.

תמיד תהיה תפילתו של אדם מה' שיצילנו מהכעס, כמו שר'
עקיבא היה מתפלל בכל יום "יהי רצון שלא אכעס, ולא אכעיסך".
(ספר חרדים)

מי שהוא מענה רך ומשיב חמה הוא אהוב למעלה, וענין אהבה
זו היינו ממש המציאות חן שאמרו בזוהר ובמדרש, שסגולתו הוא
להיטיב עמו אף על פי שאינו כדאי לפי מעשיו. והטעם לזה כמבואר
בספרים על הפסוק "ה' צלך" (תהלים קכא) – מה הצל עושה מה
שהאדם עושה אף הקב"ה עושה מה שהאדם עושה. ולכן אם האדם
מתנהג במידות טובות ובסבלנות, ולמחול למביישים אותו ומריעים
לו, ועוד מיטיב להם ואוהב אותם, כן השם יתברך מתנהג עמו,

שמוחל לו על מה שעשה נגד רצונו, ואוהב אותו ומיטיב עמו כמו שאמרו חז"ל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו. (ראש השנה יז)

הכעסן אינו יכול לעבוד את השם יתברך בשמחה. ונפרעים על זה כדכתיב: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה" (דברים כח). וכל חשיבות המצוות ושכרן הוא לפי רוב השמחה בהן. והאריז"ל גלה לאיש סודו, שכל מה שזכה כל כך בחכמה ורוח הקודש היה בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה בשמחה גדולה לאין תכלית.

כשכועסים אין משימין לבם על מה שעושים, ועושים הרבה ענינים בכעסם מה שלא היו עושים בלי כעס כי הכעס מוציא שכל של אדם מקרבו, ולכן אי אפשר שינצל הכעסן מן החטאים הגדולים. (ארחות צדיקים)

הסובל את כעסו לעתיד לבא יזכה להגיע לדרגה יותר גבוהה ממלאכי השרת. (ספר חסידים קמ).

השומר עצמו ממחלוקת וכעס, זוכה לכך שביתו יהיה כדוגמת בית המקדש! (זוהר הקדוש תיקונים ט, ב)

ה' אוהב את הסבלן אף על פי שהאדם אינו ראוי לכך. (ארך אפים)

הסבלן, תפילתו מתקבלת. (ארך אפים)

”בארך אפים יפותה קצין, ולשון רכה תשבר גרם” (משלי כה).
קצין – זה הקב”ה, וגרם זה ראשי תיבות גזרות רעות מבטל.

המשבר כעסו, הוא הנקרא חסיד. (ארך אפים)

שכר הסבלן גדול מאד, שמאריך ימים בעולם הזה. (ארך אפים מגילה כח)

מי שהוא כעסן בידוע שהוא אוהב כבוד, ואפילו כל המצוות
שהוא עושה אינו עושה אלא בשביל הכבוד. (ספר המידות)

הכעס מסלק את הדעת. (מעלות המידות)

כל הכועס יצר הרע מתגרה עליו וגורם לו לחטוא. (מעלות המידות)

אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו (פרש"י סוגר את פיו) בשעת מריבה שנאמר 'תולה ארץ על בלימה'. (איוב כו, חולין פט.)

כל הכועס בידוע שעונותיו מרובים מזכויותיו. (מעלות המידות)

אי אפשר לאדם להשיג מעלת הקדושה, עד שיסלק ממנו מדת הכעס מכל וכל, כי כל מה שיטרח להשיג קדושה כל ימיו- ברגע הכעס יסתלק הכל, ונמצא כל מה שטרח כל ימיו היה לריק ולהבל וכאשר יחזור בתשובה יטרח עד כמה שיתקדש והלואי שיתקדש, ואם יחזור וכעס שוב אבד הכל עד שיסיר ממנו מידת הכעס בתכלית. (ראשית חכמה)

כשתרצה להתחבר עם האדם הכעיסהו ואם יודה לך האמת בשעת כעסו התחבר לו, ואם לא עזב אותו. (ארחות צדיקים)

לא יעשה אדם דבר עד שישאל עצה מאדם שאינו כעסן, כי זהו סימן לחכמה ולקדושה ודעת אמת אשר בו. (ספר הסידים ס' תרנא)

מי שכעסו במחשבה, יראה עליו הישוב וההדר. ומי שכעסו שלא במחשבה תראה עליו השטות. (מעלות המידות)

מי שכעסו חזק ורגזו אמיץ, איננו רחוק מהמשוגעים הנכפים.
(מעלות המידות)

המגיד אמר לבית יוסף: הזהר שתתנהג עם הבריות בנחת, ולא
תכעס בשום פנים שבעולם, אף על קנאת השם לא ישלוט בך הכעס
כי זה כלל גדול עכ"ל.

אפילו לדבר מצוה לא הותר רק להיות נראה ככועס אבל לא
שיכעס בלב. (שו"ע הרב או"ח ס' קנו)

ר' נחמן מברסלב (ליקוטי עצות) כותב: "הכעס מזיק גדול
לעשירות, וכשהיצר מסית לאדם שיכעוס, ידע שבזאת הפעם
ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון והיצר רוצה לקלקל זאת השפע!"

מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות! (השל"ה הקדוש).

כל המאריך אפו, לעולם לא יתחרט. (ספר הישר לר"ת שער ו')

קבלתי ממורי סגולה נפלאה לבטל הכעס לומר הפסוק "במה
יזכה נער את ארחו לשמור כדברך". (מאיר נתיבים)

ועצה כוללת הכל היא להגות תמיד בספר זה על מנת לקיים, ובעזר השם יתברך יועיל לתקן מיד.

כך יכול אדם להפוך למלך, מלך על עצמו, על תגובותיו. לא עוד הכעס מנהל אותו אלא הסבלנות היא שמושלת בו. העולם אומר כי הסבלנות מרה אך פרותיה מתוקים. מרה פרושו של דבר-קשה, דורשת עבודה עצמית. מי שכבר מצוי במחוזות הסבלנות וזרק הרחק ממנו את צרור ה"נערוויך" – הכעס והעצבים, מגלה מהר כי מעת שמתגברים על המרירות הראשונית הדורשת הבלגה ואיפוק, שוב אין חשים במרירותה של הסבלנות, והיא עדיפה עשרת מונים על חיי לחץ ומתח.

אך מה שברור הוא כי לכל אורך הדרך טועמים מפרותיה המתוקים, בחינוך, בין אדם לחברו, באיכות החיים ובחיי הרוח. אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא!

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם